

MACARİSTAN'DA 1945 YILINDAN BERİ ENDÜSTRİLEŞME HAREKETLERİ

Doç. Dr. H. Hilmi KARABORAN*

Bu yazımızda, Macaristan'da hammadde meselesi, önemli endüstri merkezleri ve bu ülkenin endüstrileşmesi konu edilecektir. Ayrıca, bu ülkede ağır endüstrinin gelişmesi, Macar Hükümetinin yatırım politikası, üretim, Forint'in alış gücü. Sovyetler Birliğine olan ekonomik bağıklık ve Macaristan'ın nüfus yapısındaki değişiklikler üzerinde durularak, birkaç Doğu ve Batı Avrupa ülkesi arasında ekonomik karşılaştırma yapılacaktır.

İkinci Dünya Savaşından önce orta Avrupa'nın doğusu ve güneydoğusu, Çekoslovakya'nın Bohemya ve Maehren bölgeleri hariç tutulursa dağınık birkaç endüstri merkezinin bulunmasına rağmen, ekonomik yönden az gelişmiştir.

Polonya kuvvetli bir ekonomik yapıya sahipti; onu Çekoslovakya ve Macaristan takip ediyordu.

Bu yazı ile elimizde bulunan birkaç istatistik ve yapmış olduğumuz bir coğrafya gezisi esnasındaki müşahadelerimizle Macaristan'ın geçen 30 yıl içerisindeki endüstrileşme safhalarını belirteceğiz.

Bu yapı değişikliklerini belirtmeden önce, Macaristan'ın yeraltı kaynakları, madenleri ve büyük endüstri merkezlerinin kuruluş yeri hakkında kısa bilgilerle genel bir bakış yapalım.

Az miktarda bulunan Mangan, Taşkömürü, linyit, petrol ve tabii gaz haricinde Macaristan yeraltı servetleri bakımından pek zengin değildir. Transdanubien'de işletilen boksit, Macaristan'ın yeraltı servetleri arasında en zengini olanıdır. Ayrıca demir, kurşun ve çinko'nun izlerine rastlanmaktadır. Macaristan'ın başlıca endüstri merkezleri ise şunlardır.

(*) Fırat Üniversitesi/Fen-Edebiyat Fak. Öğretim Üyesi

BUDAPEŞTE: (TUNA ADASI CAEPEL): Ağır endüstri, makina aksamı ve yedek parça fabrikaları, vagon ve traktör ve ampul fabrikaları.

CAEPEL LİMANI: Önemli aktarma merkezi.

BUDAPEŞTE ÇEVRESİ: Tamamen kendine has bir endüstri kuşağı halindedir. Vagon ve traktör fabrikaları, makina ve ampul fabrikaları.

DUNAUJVAROŞ: 1950 yıllarında kurulmuş olan bu önemli endüstri şehrinde büyük bir liman yanında izabe, döküm fabrikası, haddehane ve kokhane vardır.

VARPALOTA: Bakony (Bakoni) dağları eteğindeki bu şehirde alüminyum üretilir. Linyitlerden azotlu sular elde edilir.

MİSKOLÇ: En önemli izabe ve döküm endüstrisi tesisleri; haddehane ve makina fabrikaları faaliyettedir.

BORSOD: Macaristan'ın en büyük endüstri bölgelerinden biridir.

OZD: Kömür ve çelik.

BUDABANYA: Demir madeni.

KAZINCBARCIKA: Büyük kimya fabrikaları.

PECS: Taşkömürü ve Uranyum yatakları; kokhane - gazhane, rafineri ve makina fabrikaları,

SZEGED (SEGEDİN), BEKESGABE, GYALA, KECSKEMET, NAGYKOROS: Şehirleri gıda endüstrisi merkezleridir.

Macaristan endüstrisi 2. Dünya savaşı esnasında büyük zararlara uğradı, ama daha 1949 yılında yeni hükümet 3. yıllık bir kalkınma planı hazırlayarak tatbika koydu ve büyük bir gayretle endüstri üretiminin harpten önceki seviyeye erişmesi için yeniden endüstri tesislerinin inşasına girişildi. Buna paralel olarak da Macaristan Komünist Partisi endüstrinin, tarımın ve malî işlerin devletleştirilmesini yürütüyordu.

Endüstri Türü ¹	Mevcut Endüstri Tesislerinin %	
	1949	1962
Devletleştirilmiş Endüstri	69.6	83.6
Kooperatifleştirilmiş Endüstri	1.4	11.7
Özel Endüstri	28.7	4.7

(1) RADO, A. — Ökonomische Geographie der Ungarischen Volksrepublik, Berlin, 1962.

1 DM: 10 Forint

«Bütün tarım ülkeleri endüstri ülkeleri haline getirilmelidir» teorisinden hareket eden Macar Hükümeti, ekonomi politikasının temel noktası olarak verimli bir ağır endüstrinin öncelikle kurulmasının prensip olarak kabul etmiştir. 1950/1954 yıllarını içine alan ülkenin ilk beş yıllık plân devresinde toplam olarak 50.9 milyar Forint'lik yatırımdan 21.3 milyar Forint (% 42) endüstriye ayrılmıştır. Bununun 18.3 milyar Forint (% 36) ağır endüstriye tahsis edilmiştir.

1951 yılında yapılan ikinci parti kongresinde beş yıllık plân yatırımları 80 milyar Forint'e yükseltilerek; bununun 37 milyar Forint'i (% 46.2) ağır endüstri için ayrılmıştır. Bunun ile bütün endüstri tesislerinin üretiminin 1954 yılına kadar, başlangıçta plânlanan % 86.4 yerine, % 200'e yükselmesi kararlaştırılıyordu. Aynı devre içerisinde, zaten az olan tüketim maddeleri endüstrisi yatırımlarında % 6'dan % 4'e bir düşüş kaydedildi².

Ekte sunulan bir istatistik Macaristan Hükümetinin ve dolayısı ile Macaristan Komünist Partisinin, yatırım politikasına dair kısa bilgi vermektedir³.

Bunda açıkça görüleceği üzere yatırımların başında ağır endüstri gelmektedir ki, 1954 yılında bütün yatırımların % 94.1 ağır endüstriye ayrılmıştır. Tarım sektöründeki yatırımların ihmal edilmesi neticesinde, o zamana kadar geliştirilmiş olan tarım makineleri ve ziraî üretimde oldukça hızlı bir gerileme vukua gelmiş, bu gerilemeyi önlemek üzere parti 1953 yılında yeni bir hedef çizerek, eski yatırım politikasını değiştirmiştir.

1954 yılında bütün yatırımların ancak 14'ü tarıma ayrıldı ve diğer yatırım sektörlerinde tahdite gidildi. Böylece tarım yeniden organize edilmeye başlandı. Endüstri yatırımları 1/2'den 1/5'e düştü. Bunun tüketim maddeleri ve yiyecek endüstrisinin gelişmesinde büyük faydaları oldu. Sosyalist endüstrileşmenin yukarıdaki seyri takip edilirse, daha çok günün şartlarına uyduğu söylenebilir. Fakat daha 1955 yılının mart ayında parti ekonomi politikasının eski tutuma dönüş yaptığı görülüyor. Bununla beraber 1956 yılının ekim ayında meydana gelen halk ayaklanması, hükümetin tekrar endüstri yatırımlarını sınırlandırarak uzun müddetten beri ihmal edilmiş ve neredeyse unutulmuş olan sosyal ve kültürel yatırımların teşvik edilmesine vesile oldu. Bunlar içerisinde

(2) RADO, A. — Ökonomische Geographie der Ungarischen Volksrepublik, Berlin, 1962.

(3) SURANYI-UNGER, T. — Studien zum Wirtschaftswachstum Südosteuropas, Stuttgart, 1964, s. 107 - 109.

sağlık ve mesken yatırımları başta gelmektedir. 1958 yılından itibaren tarım yatırımları azalırken, endüstri yatırımları tekrar göze çarpan bir şekilde artma göstermiştir.

Bütün bu hatalar ve yetersizliğe rağmen ağır endüstri başarıyla geliştirilmiştir. Böylece endüstri üretimi 1938 yılına göre, 3.5 katı ve makina yapımı da 3.7 katı artmıştır. İş verimliliği hakkında bu dönemde % 45'lik bir artma kaydedildiği bildiriliyor. Bu artışa 300.000 yeni işçinin çalıştırılması ile ulaşıldı. Yeni istihdam edilenlerin büyük bir kısmı tarımdan ayrılan kişilerdi.

MACARİSTAN'DA YATIRIMLAR (Milyar olarak - Forint)⁴.

Yıl	Endüstri	Ağır Endüstri	Hafif Endüstri	Yiyecek Endüst.	Yapı Endüst.	Tarım Endüst.
1950	3.681	3.349	0.143	0.189	0.374	0.951
1951	5.917	5.500	0.234	0.184	0.480	1.386
1952	7.343	6.911	0.291	0.141	0.343	2.036
1953	7.899	7.359	0.264	0.276	0.433	2.221
1954	4.916	4.333	0.281	0.301	0.141	2.670
1955	4.698	3.853	0.398	0.448	0.091	2.665
1956	5.398	4.653	0.330	0.415	0.198	1.794
1957	4.703	3.968	0.410	0.325	0.208	1.257
1958	9.871	8.289	0.899	0.594	0.318	2.752
1959	13.065	11.054	1.226	0.785	0.569	5.722
1960	14.652	12.239	1.497	0.921	0.879	7.574
1961	14.726	12.368	1.447	0.912	0.619	5.785
1962	16.395	13.796	1.319	1.281	0.857	6.769

(4) 1 DM = 10 Forint.

MACARİSTAN ÜRETİM İSTATİSTİKLERİ⁵

	1938	1950	1961	1962	1963	1964	1965
Kömür (Mil.ton) 1000t	9.360	13.3	28.2	28.7	30.3	31.3	31.4
Enerji (Mil.KW)Mil.Kwh	1.399	3.0	8.4	8.4	9.7	10.7	11.1
Petrol (Mil.ton) 1000t	512	43	1.5	1.6	1.7	1.8	1.8
Boksit (Mil.Ton)	?	?	1.4	1.5	1.4	1.4	1.5
Çelik (Mil.ton) 1000t	647	1.5	2.1	2.3	2.4	2.4	2.5
Hadde Çeliği (Mil.Ton)	?	?	1.6	1.7	1.7	1.8	?
Alüminyum (1000 ton)	1	17	51.1	53.0	55.5	56.9	58.2
Nitrat (1000 ton)	27	?	330.1	353.0	387.0	448.0	?
Fosfat (1000 ton)	52	?	327.2	424.0	513.0	539.0	?
Çimento (Mil.ton)1000t	323	797	1.6	1.7	1.8	2.3	2.4
Traktör (Parça)	600	13.377	?	?	?	?	64.231
Otobüs (Parça)	1.892	1.955	2.348	2.375	2.462	2.779	
Televizyon (Parça)	—	—	178.121	210.000	251.292	270.000	?
Radyo (Parça)	—	—	212.000	?	?	?	228.000
Buzdolabı (parça)	—	?	12.023	17.000	36.085	70.000	?
Çamaşır Mak.	—	?	?	?	?	168.318	174.000

Burada verilen rakamları, Batı Almanya'daki üretim neticeleri ile karşılaştırmak icabederse⁶.

- (5) Wissenschaftliche Dienst für Südosteuropa, Heft 1/2 Südost-Institut, München, 1965.
(6) Bundesministerium für Wirtschaft, 1966 Leistung in Zahlen Bonn 1967 Wissenschaftlicher Dienst... Heft 1/2.

	1963
TAŞ KÖMÜRÜ	
Federal Almanya	142.— Milyon ton
Macaristan	3.4 Milyon ton
ELEKTRİK ENERJİSİ	
Federal Almanya	147.3 Milyar Kw-Saat
Macaristan	9.7 Milyar Kw-Saat
HAM ÇELİK	
Federal Almanya	31.6 Milyon ton
Macaristan	2.4 Milyon ton
DEMİR MADENİ	
Federal Almanya	3.5 Milyon ton Fe-Kıymeti
Macaristan	0.2 Milyonton Fe-Kıymeti
DÖKME DEMİR	
Federal Almanya	22.2 Milyon ton
Macaristan	1.4 Milyon ton
ALÜMİNYUM	
Federal Almanya	209.000 Ton
Macaristan	56.000 Ton
PETROL	
Federal Almanya	7.4 Milyon ton
Macaristan	1.4 Milyon ton
ÇİMENTO	
Federal Almanya	29.3 Milyon ton
Macaristan	1.8 Milyon ton

ÇAMAŞIR MAKİNASI	1963	1964	1965
Federal Almanya	1.105.251 (1962)	1.323.507 adet	
Macaristan	168.318 adet	170.000 »	

RADYO

Federal Almanya	3.48 Mil.ad.
Macaristan	228.000 adet

TELEVİZYON

Federal Almanya	2.3 Milyon adet
Macaristan	270.000 Adet

Büyük Endüstri Tesislerinde Çalışanlar⁷.

İŞÇİLER			İşçiler ve Ücretli Memurlar	
Yıl	1000	Büyük Endüstride Çalışanların yüzdesi (%)	1000	Endüstride Çalışanların tamamının yüzdesi (%)
1938	332	83.0	400	50.5
1949	407	74.5	547	69.0
1954	706	74.4	949	84.5
1957	728	77.7	936	78.9
1960	868	78.1	1111	82.0

Endüstrideki bu kısmi başarıyı, Macar işçi ve memurları çok pahalı ödemeye mecbur oldular. Her ne kadar beş yıllık kalkınma plânının sonunda (1954) gerçek ücret artışının % 50 olacağı işçilere söz verilmiş ise de partinin yanlış ekonomi politikası yüzünden gerçek ücretler⁸ 1952 yılında 1949⁹ yılındaki ücretlerin % 20 altında kalmıştır.

Macar kaynaklı olan bu bilgiler, partinin iktidara gelmesinden sonra, işçilerin hayat standartlarını ne kadar az düşündüğünü göstermektedir. Yine bu bilgilere göre, partinin iktidar organizasyonunun, işçi meselelerinin çözümlenmesinden, daha da önemli olduğu anlaşılıyor.

Örnek olarak verilmek istenilirse, 1959 yılında bir Macar işçisi yüksek ücretli memurlar da dahil olmak üzere ayda ortalama 1540 Forint kazanmaktadır. Daha tafsilatlı şekilde belirtmek gerekirse;

Endüstride bir ayda	1600 Forint
Ticarete bir ayda	1380 »
Ticarete bir ayda	1380 »

(1958 yılındaki istatistiklere göre de, işçilerin % 6'sı 800 Forint'den az kazanmaktadır).

İtibari olarak¹⁰ endüstri işçilerinin gelirlerinde 1960 yılından itibaren bir artış olmuştur.

(7) PECSÍ, M. - SARFALVÍ, B. — Die Geographie Ungarns, Budapest 1962, s. 281.

(8) Reallohn - Der Lohn nach seiner Kaufkraft bemessen (Brockhaus).

(9) Wissenschaftlicher Dienst für Südosteuropa, Heft 10/11, 1963.

(10) Nominallohn-Neen-(Geld) — Wert des Lohnes ohne Berücksichtigung seiner Kaufkraft.

Yıl	Aylık Gelir ¹¹
1960	1574 Forint
1961	1584 »
1962	1623 »
1963	1675 »
1964	1708 »
1965	1704 »
1966	1730 »

Yukarıda verilenlerle bir karşılaştırma yapmak için Federal Almanya'da endüstri, madencilik ve inşaat sektöründe çalışan erkek işçilerin ortalama aylık gelirleri de aşağıya çıkarılmıştır.

Yıl	Aylık Gelir ¹² :
1960	530 DM.—
1962	640 DM.—
1964	740 DM.—
1965	800 DM.—

Bir Macar işçisinin günlük kazancı ile ne alabileceğine, bir örnek olarak aşağıdaki veriler açıklık getirmektedir. 1959 yılından başlayarak günlük ücret, ortalama 60 Forint'in üzerine yükselmiştir. Aşağıdaki Tablo yine Federal Almanya ile karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

(11) Wissenschaftlicher Dienst für Südosteuropa, Heft 10/11, 1963.

(12) Bundesministerium für Wirtschaft, 1966, Leistung in Zahlen.

Eşya	Ünite	Günlük ücretin alış gücü ¹³
Poblin Gömlek	1 adet	1.5 — 2.5 işgünü (Almanya 1/2 işgücü).
Erkek Ayakkabısı	1 çift	4.5 günlük kazanç (Almanya 1 işgücü).
Erkek Pardösüsü	1 adet	Bir aylık ücret (Almanya 1 haftalık ücret)
Erkek Elbisesi	1 Takım	Üç haftalık ücret (Almanya 1 haftalık ücret)
Kadın Ayakkabısı	1 Çift	3.5 günlük kazanç (Almanya'da 1 günlük kazanç)
Elbise Kumaşı	1 Takım için	5 günlük ücret (Almanya'da 2.5 günlük ücret)
Naylon Çorap	1 Çift	1 günlük ücret (Almanya'da 1/4 saat ücret)
Radyo	1 Adet	1 Aylık ücretten fazla bir kazanç (Almanya'da 1 haftalık ücret)
Televizyon	1 adet	4 Haftalık ücret (Almanya'da 2.5 haftalık ücret)
Çekilmemiş Kahve	1 Kilo	5.5 günlük ücret (Almanya'da 0.4 günlük ücret).

Her şeyden evvel ekonomik gelişme gayretinde olan Macaristan, Sovyetler Birliğini taklit ederek ve ekonomik şartların elverişli olup olmadığını nazarı itibara almadan bütün ağır endüstri kollarını geliştirmeye çalışmıştır. Hammaddesi oldukça az olan Macaristan, hemen hemen bütün endüstri kolları için lüzumlu hammaddeyi ithal yoluyla sağlamaya mecbur olmuştur. Bunu bir örnek ile açıklamak gerekirse; DUNAUVAROS'daki Döküm Fabrikası ihtiyacı olan Demir cevherinin tamamı, Orta Rusya'dan temin etmektedir. Dunaujvaros, sosyalist endüstrileşme çerçevesinde plânlanmış yeni endüstri şehirlerinden biridir.

Şehir, Tuna çukurluğunun 40 metre üzerinde, eski küçük bir köy olan Dunapentele'nin yerinde, liman ile birlikte 1948 yılında plânlanmış ve 1950 yılında Macaristan'ın ilk sosyalist endüstri şehri olarak kurulmuşlar. Nüfusu 1950 yılında, 4000 idi. 1960'da 31.000 nüfuslu bugün 52.000 nüfusludur. Bu endüstri merkezi, kömür havzası PECSER'e pek uzak değildir. Yine ayrıca, bu merkeze su yolu ile yüksek kaliteli Çekoslavak-

(13) Presseauschnitte und Radioberichte aus den osteuropäischen Ländern. 1964 - 1968, Erscheinungsort: Bonn, (Lose Blätter!).

ya kömürü ve Sovyet Demiri oldukça ucuz bir fiatla getirilebilir. Günümüzde bu demir-çelik fabrikası Macaristan'ın en modern ağır endüstrisidir. Yılda 800.000 ton ham çelik üretilir. 300 hektarlık bir sahada kok fırını yanında, bir maden hazırlama tesisi ve bir yüksek fırın vardır. Ayrıca bir kaba ve bir de ince Haddehane plânlanmıştır.

Bu endüstri tesislerinin yan üretimlerinin değerlendirilmesi için de bir kimya fabrikası ilâve olunmuştur. Kadın işçilerin çalışması için bu sahada birkaç hafif endüstri tesisi Tekstil ve Sellüloz endüstrisi gibi kurulmuştur.

Buna karşılık hammaddesini Macaristan'dan temin eden endüstri tesisleri ihmal edilmiştir. Aynı durum, zengin uranyum yataklarının bulunduğu güney Macaristan için de geçerlidir. PECS şehri yakınlarında bulunan bu zengin uranyum yataklarından elde edilen uranyum tamamıyla Sovyetlere ihraç edilir. Uranyum cevheri ocakları Sovyetlerin kontrolü altındadır ve Macaristan Hükûmeti kendi uranyumuna tasarruf hakkına sahip değildir. Karakteristik olan bir diğer tarafta, ne Macaristan ve ne de Sovyetler Birliği Dış Ticaret İstatistiklerinde, değer ve miktar bakımından oldukça önemli olan Uranyum ihracatından hiç bahsedilmemektedir.

1962 yılı sonlarında Sovyetler Birliği ile Macaristan arasında, Boksit anlaşması yürürlüğe girdi. Macaristan'da 200 milyon ton Boksit olduğu tahmin ediliyor. Bugün bu yataklar Sovyet santrallerinde üretilen elektrik enerjisi ile işlenmektedir. Macaristan'da üretilen Asetat Alüminyum da Sovyet elektrik santralleri yanında tesis edilmiş alüminyum fırınlarında işlenmektedir (İzabe edilmektedir). Elde edilen Alüminyum Macaristan'a satılıyor. Bu yolla Macaristan 1980 yılına kadar yılda 165.000 ton Alüminyum sağlamış oluyor.

**1964 Yılında Macaristan'ın Sovyetler Birliğinden İthal Ettiği
Hammadde¹⁴**

	Tamamı	Sovyetler Birliği	Sovyetler Birliğinin yüzde olarak
Demir Madeni (1000 Ton)	2.661.8	2.379.9	% 89.4
Ham Demir (1000 Ton)	77.5	69.7	% 89.9
Petrol (1000 Ton)	2.036.2	1.641.2	% 80.6
Odun (ağaç) (Mill. Rubel)	61.9	42.1	% 68.0
Petrol ürünleri (1000 Ton)	638.6	418.2	% 65.5
Elektrik Enerjisi (Mill. Kw. Saat)	1.016.3	646.4	% 63.6
Kömür (1000 Ton)	3.238.6	1.336.0	% 41.3
Kok Kömürü (1000 Ton)	1.201.2	628.2	% 52.3
Pamuk (1000 Ton)	68.4	38.7	% 56.6

Verilen bu istatistikler Sovyetler Birliğinin Macaristan'ın ekonomisinde ve dış ticaretinde oldukça ehemmiyetli bir rol oynadığını bir defa daha açığa vuruyor.

Aşağıdaki Tablo Macaristan'ın hür ülkelerden ziyade Demir perde ülkeleriyle ticari münasebetle bulunduğunu göstermektedir¹⁵.

1965	İthalat (%)	İhracat (%)
Sovyetler Birliği	34.7	37
Çekoslovakya	12.1	11
Doğu Almanya (DDR)	10.6	9.1
Polonya	6.4	9.7
Federal Almanya (BRD)	4.7	4.8
Avusturya	3.7	2.8
İngiltere	3.1	2.3
Romanya	2.8	2.9
Bulgaristan	1.2	1.4

(14) Handbuch des Ađıtators VI, Die Wirtschaftliche Zusammenarbeit des Sozialistischen Laenders, Budapest, 1965, s. 226.

(15) Presseberichte 1967.

Macaristan ihracatının % 36 sını makinalar, % 21'ini endüstri malları, % 21'ini Hammadde, yarı mamül maddeler ve % 22'sini de yiyecek maddeleri teşkil etmektedir.

Sosyalist ülkelere olan makina ihracatının hissesi % 50, buna karşılık çok zengin gelişmiş ülkelerle olan ticaret nisbeti yalnızca % 4'dür. Bu makalenin başında da belirttiğimiz gibi, endüstrileşmenin zorlaması ile tarım sektöründe çalışan nüfus sayısında gerileme olmuştur.

Nüfus yapısındaki değişiklikler Budapeşte'de daha belirgin bir şekildedir: 1949 ve 1960 yılları arasında ülkenin başşehirinde elle çalışan işçi sayısı (manuelle arbeiter) 230.000'e yükselmiştir. Aynı yıllar içerisinde bu işçi sınıfı grubundan 100.000 kadar işçi başka meslek sınıflarına geçerek iş ve iş yerlerini değiştirmişlerdir. Tabii olan düşüşlerden ve yeni yetişen nesil dikkate alınmaz ise; 10 sene içerisinde Budapeşte'de 330.000 yeni iş yerinin doldurulması gerekmektedir. Bu da 150.000'i işçi sınıfının üyesi olan kadın işçiler ve diğer illerden gelen tarım işçisi olmayan, işçiler ve 180.000'i de toplumun diğer kesimlerinden gelen kişiler vasıtasıyla doldurulacaktır. Göze çarpan köylü unsurun meydana çıkmasıdır. 1930 yılında Budapeşte'de fabrika işçilerinin % 17'si köylü kökenli olmasına karşılık, şimdi bu oran % 30 civarındadır. Diğer illerdeki endüstri işletmelerinde köylü unsur daha da açık olarak göze çarpmaktadır. Tahminen 1949 yılından 1963'e kadar bu yerlerde endüstri ve inşaat sektöründe çalışan işçi sayısında 250.000 — 300.000 kişilik bir artma göze çarpmaktadır. Bu işgücü daha evvel tarım sektöründe çalışıyordu¹⁶.

Konuyu, sonuç olarak, birkaç batı ve doğu Avrupa ülkesi ekonomilerinde milli gelirlerinin gelişmesi bakımından yaptığımız bir karşılaştırma ile bağlayacağım¹⁷.

Avrupa ekonomilerini (Sovyetler Birliği hariç) 1938 yılından 1964 yılına kadarki gelişme hızlarına göre sıralarsak; Bulgaristan ilk doğu Avrupa ülkesi olarak Almanya'dan ve Hollanda'dan sonra üçüncü, Romanya ve Polonya ise Fransa ve İtalya'dan sonra altıncı ve yedinci sırayı takip etmektedirler.

Doğu Avrupa'da en yüksek ekonomik kalkınma hızına, geçen savaş öncesi yıldan beri Bulgaristan ulaşmıştır. Bulgaristan'ın net milli geliri % 147 artmıştır. Onu;

(16) Presseauschnitte und Radioberichte aus den ost Europaeischen Laendern, 1965.

(17) Hohmann, H.H. — Zur Wirtschaftsentwicklung in Ostmittel und Südosteuropa seit dem II. Weltkrieg, Berichte des Bundesinstitut für Ostwissenschaftliche und Intern, Studien, KÖLN, 1967.

- % 118 ile Romanya
- % 115 ile Polonya
- % 84 ile Macaristan takip ediyorlar.

Karşılaştırma olarak aşağıya çıkardığımız birkaç batı Avrupa ülkesinin ekonomileri de yukarıda belirtilen tarihte yüzde hesabıyla artış kaydediyorlar.

- % 220 ile Federal Almanya
- % 152 ile Hollanda
- % 135 ile Fransa
- % 132 ile İtalya

2. Dünya Savaşından sonra batı Avrupa'da, Güneydoğu Avrupa ve Orta Avrupa'nın doğusunda daha hızlı olan net milli gelirdeki gelişme farkı, genellikle doğu Avrupa'da ekonomi politikası yönünden tarımsal kesime tanınan öncelik nedeniyle, endüstri üretimi ağır bir hareketten sonra daha yüksek bir gelişme hızına ulaşıyor.

Endüstri üretiminin 1964 yılı için endeksi:

1944 : 100

Bulgaristan	625
Romanya	498
Polonya	370
Macaristan	314
Çekoslovakya	242 tutuyor.

Bir karşılaştırma yapmak icabederse;

İtalya	415
Federal Almanya	333
Fransa	255

1951 yılından 1964 yılına kadar geçen süre içerisinde Doğu Avrupa'da, aşağıda belirtilen şekilde endüstri üretiminin yıllık ortalama gelişme hissesine ulaşıldı:

- % 9.9 Bulgaristan
- % 9.4 Romanya
- % 8.4 Polonya
- % 7.5 Macaristan
- % 5.4 Çekoslovakya

Yine bir karşılaştırma gerekirse;

% 8.9 İtalya

% 8.2 Federal Almanya

% 5.5 Fransa

% 5.5 Hollanda

Tarımsal alandaki gelişme ise: Orta Avrupa'nın doğusu ve güneydoğu Avrupa için yeterli derecede değildir. Hatta, 1960 yılından 1963 yılına kadar geçen süre içinde ortalama Çekoslavakya ve Macaristan'da tarımsal üretimin harp öncesi yıllara oranla (mukayese olarak) daha az olduğunu göstermektedir. Polonya'daki gelişme en uygun olanıdır. Tarımsal üretim endeksi (harpten önce: 100) 1960 - 1963 yılları arasında ortalama aşağıdaki şekilde ayrı ayrı çıkarılmıştır:

Polonya	:	132
Romanya	:	129
Bulgaristan	:	111
Macaristan	:	98
Çekoslavakya	:	92

Karşılaştırma gerekirse:

Fransa	:	151
İtalya	:	147
F. Almanya	:	135

BİBLİYOGRAFYA

- 1 — RADO, A. Ökonomische Geographie der Ungarischen Volksrepublik, Berlin 1962.
- 2 — SURANYI - UNGER, T. Studien zum Wirtschaftswachstum Südosteuropas, Stuttgart 1964, s. 107 - 109.
- 3 — Wissenschaftlicher Dienst für Südosteuropa Heft 1/2, Südost-Institut, München 1965.
- 4 — BUNDESMİNİSTER FÜR WIRTSCHAFT, 1966 - Leistung in Zahlen, Bonn 1967, und wissenschaftlicher Dienst... Heft 1/2.
- 5 — PECSİ, M. — SARFALVI, B. Die Geographie Ungarns, Budapest 1962, s. 281.
- 6 — REALLÖHN, Der Lohn nach seiner Kaufkraft bemessen (Brockhaus).
- 7 — Wissenschaftlicher Dienst für Südosteuropa, Heft 10/11, 1963.
- 8 — NOMİNALLOHN, Nenn - (Geld-) Wert des Lohne ohne Berücksichtigung seiner Kaufkraft.
- 9 — Wissenschaftlicher Dienst für Südosteuropa, Heft 10/11, 1963.
- 10 — BUNDESMİNİSTER FÜR WIRTSCHAFT, 1966 — Leistung in Zahlen.

- 11 — Presseauschnitte und Radioberichte aus den osteuropäischen Ländern, 1964 - 1968, Erscheinungsort: Bonn (Lose Blättern).
- 12 — Wissenschaftlicher Dienst für Südosteuropa, Heft, I, 1963.
- 13 — Statisztikai Evkönyv, 1960.
- 14 — HANDBUCH DES AGITATORS VI, Die wirtschaftliche Zusammenarbeit der sozialistischen Länder, Budapest, 1965, s. 226.
- 15 — Presseauschnitte und Radioberichte aus den Osteuropäischen Ländern, 1965.
- 16 — ebd.
- 17 — Presseberichte, 1967.
- 18 — ebd. 1965.
- 19 — ebd. 1965.
- 20 — ebd. 1965.
- 21 — HOHMANN, H., Zur Wirtschaftsentwicklung in Ostmittel und Südosteuropa seit dem II. Weltkrieg, Berichte des Bundesinstitutes für ost-wissenschaftliche und intern. Studien, Köln 1967.